

نگاهی اجمالی به ترجمه‌های انگلیسی قرآن

بقلم: الخاص ویسی

عضو هیأت علمی دانشگاه پیام نور اهواز

قرآن کریم به عنوان وحی‌نامه خداوندی و اساسی‌ترین سند اسلام همواره در کانون تفکر و توجه صاحبان دانش و فرهنگ از افراد مسلمان و غیر مسلمان بوده است. حاصل و ثمره این توجهات و اندیشه ورزی‌ها، میراثی عظیم از آثار گرانسنگ و با ارزش علمی است که در قالب مکتوبات تفسیری، علوم قرآنی و بالاخص ترجمه‌های ارزشمند گوناگون به قلم و فرهنگ دینی و اسلامی شده است.

اقبال مترجمان مختلف از فرهنگهای متفاوت در برگردان این کتاب مقدس به زبانهای دیگر سابقه‌ایی طولانی دارد. اگر چه شکاف و فاصله فرهنگی میان زبان قرآن و زبان مقصد باعث می‌شود که در فرآیند ترجمه قرآن کریم نتوانیم به ترجمه کاملاً صحیح، دقیق و زیبا و رسا دست یابیم، لذا توجه به این واقعیت زبان شناختی¹ و فرازبان شناختی² به ما کمک می‌کند تا با نگاهی دقیق‌تر آثار ترجمه شده قرآنی را معرفی و مورد ارزیابی قرار دهیم.

اولین ترجمه انگلیسی قرآن توسط *الکساندر راس* صورت گرفته است، این ترجمه مستقیماً از متن عربی قرآن نبوده بلکه از ترجمه فرانسسه شخصی بنام *آندره درایر* (۱۶۴۷) به انگلیسی برگردانده شده است. (۱۶۴۹).

یکی دیگر از مترجمین قرآن به زبان انگلیسی که ترجمه وی در سال ۱۹۷۴ در توکیو به چاپ رسید *هاشم امیرعلی* می‌باشد. بنا به اظهارات موثق، وی از همان ترجمه *الکساندر راس* عکس برداری کرده و ساختار و سبک ترجمه وی به آن شبیه است در سال ۱۷۳۴ ترجمه جرج سیل که برای اولین بار در آن متن کامل قرآن از اصل عربی آن به انگلیسی برگردانده شده بود منتشر شد. بر اساس نوشته *عبداله یوسف علی*، این ترجمه در طول ۱۲۷ سال پس از اولین انتشار آن حداقل ۱۷ بار در انگلستان و

1-Inguistic

2-para Inguistic

آمریکا تجدید چاپ شده و جزو آثار کلاسیک در آمد و در کشورهای انگلیسی زبان به عنوان یک ترجمه مطلوب و عالی مورد توجه قرار گرفت.

در سال ۱۸۶۱ ترجمه رادول از چاپ خارج شد. رادول برای اولین بار ترتیب سوره‌های قرآن را در ترجمه انگلیسی خود عوض نمود و ترجمه سوره‌ها را نه بر اساس ترتیب سوره‌های قرآن، بلکه بر اساس تاریخ و زمان تقریبی نزول آنها تنظیم کرد. وی در روند ترجمه خود علاوه بر معانی آیات به سبک غیر قابل تقلید قرآنی نیز توجه نمود و سعی کرد در ترجمه خود بر این اساس عمل کند.

پروفسور پالمر ترجمه خود را در سال ۱۸۷۶ منتشر کرد. بعد از پالمر نویسندگان مسلمان دست بکار شدند و در سال ۱۹۰۵ برای اولین بار یک مترجم مسلمان بنام دکتر محمد عبدالحکیم خان ترجمه انگلیسی خود از قرآن کریم را به چاپ رساند.

بدنبال وی ترجمه‌های زیاد دیگری از قرآن کریم بزبان انگلیسی در نقاط مختلف جهان منتشر شد که هاشم امیر علی اسامی این مترجمین و سال انتشار ترجمه آنها را در صفحه ۲۰ ترجمه انگلیسی خود آورده است.

از جمله مترجمین سرشناس دیگری که ترجمه‌های زیبایی از قرآن کریم را عرضه کرده‌اند پیکتال می‌باشد. ترجمه پیکتال در سال ۱۹۲۰ انتشار یافت. پیکتال نظریات زبان شناختی ارزشمندی را در باب ترجمه قرآن بیان کرده است. از نظر ایشان کسی که بر موضوع مورد ترجمه اشراف ندارد و کسی که بر وحی بودن یک کتاب مقدس و پیام و مفاهیم آن ایمان ندارد نمی‌تواند یک تصویرحقیقی از مفاهیم و پیام زبان مبداء را ارائه دهد. وی اعتقاد دارد بیشتر ترجمه‌های قبل از وی فاقد سبک متناسب با قرآن کریم است.

پیکتال نظریه غیر قابل ترجمه بودن «قرآن را پذیرفته است و معتقد است قالبها و ساختار واژگانی و معنایی زبان انگلیسی طرفیت و گنجایش مفاهیم غنی زبان قرآن را ندارد. پیکتال اعتراف می‌کند که ترجمه او تحت اللفظی است، او اظهار می‌دارد که تمام سعی خود را بکار برده تا سبک متناسب و جمله‌بندیهای مناسبی را برای ترجمه خود انتخاب کند، او می‌افزاید که حاصل کار او نه قرآن مجید است و نه می‌تواند جای قرآن

مجید را بگیرد و صرفاً مفاهیم روساختی آن عرصه شده است.

محمد مارما دوک ویلیام پیکتال سیاج، رمان نویس، کارشناس آموزش و پرورش و اهل انگلستان بود. او بیشتر شهرت خود را مدیون ترجمه انگلیسی قرآن با عنوان «معنای قرآن کریم»^۱ است. پیکتال به دلیل تسلط بر قرآن و آشنایی با فرهنگ و تمدن اسلامی، خطیب و امام جماعت مسجد لندن و مدتی نیز در ناتینگ هیل^۲ بود. مقالات و سخنرانیهای او درباره مسائل فرهنگی و سیاسی جهان اسلام و تبلیغ جهانی دین اسلام در این مدت وی را در بسیاری از کشورهای اسلامی از جمله ترکیه و شبه قاره معروف ساخته بود.

در سالهای ۱۹۲۸-۱۹۳۰ پیکتال بیشتر وقت و تلاش فکری خود را در پایان رساندن ترجمه قرآن به زبان انگلیسی صرف کرد. در این راه، وی دائماً با برخی منتقدان و محققان اروپایی و برخی عالمان مسلمان در شبه قاره هند رایزنی کرد. سرانجام این ترجمه در دسامبر ۱۹۳۰ در نیویورک منتشر شد.

درباره ترجمه انگلیسی پیکتال از قرآن حرف و حدیث بسیار گفته‌اند. این اثر اولین ترجمه انگلیسی قرآن به قلم یک مسلمان است که زبان مادری اش انگلیسی بوده است البته همانگونه که پیش از این ذکر شد قبل از پیکتال بسیاری از غیر مسلمانان انگلیسی همچون جرج سیل (۱۷۳۴)، الکساندر راس (۱۶۴۹)، ادوارد هنری پالمر (۱۸۸۰) جان م. رادول (۱۸۶۱) و برخی از مسلمانان شبه قاره چون محمد عبدالحکیم خان (۱۹۰۵)، میرزا ابو الفضل (۱۹۱۲)، محمد علی لاهوری (۱۹۱۷) و میرزا حیرت دهلوی (۱۹۱۶) ترجمه‌های کامل یا ناقصی از قرآن کریم انجام داده بودند.^۳ اما پیکتال نخستین کسی است که در مقدمه ترجمه‌اش، به صراحت کار خویش را برگردان مفهوم و معنای قرآن کریم می‌نامد و از به کار بردن نام ترجمه (trans) lation درباره آن خودداری می‌کند. ترجمه پیکتال از جمله ترجمه‌های متداول و مشهور در جهان

1- the meaning of the glorious koran

2- nohing hill

3-J.D.pearson,bibliography of translations of the quran into european languages, cambridge university press, 1983, pp 507-510.

اسلام، بویژه در پاکستان، هند و آسیای جنوب شرقی است. اکمل الدین احسان اغلو در کتاب شناسی معروف خود از ۲۲ چاپ مختلف این ترجمه تا ۱۹۸۰ یاد می‌کند.^۲ ترجمه قرآن پیکتال علاوه بر تأثیر در جهان انگلیسی زبان و برخی ترجمه‌های انگلیسی متأخر، مورد توجه و گاه مبنای کار برخی مترجمان دیگر زبانها نیز بوده است. از جمله این ترجمه‌ها می‌توان به ترجمه پرتغالی انتشار یافته در موزامبیک و ترجمه‌ای به زبان تاگالوک توسط مسلمانان مورو در فیلیپین اشاره کرد. از مترجمین مشهور دیگر قرآن کریم آربری می‌باشد که ترجمه وی در سال ۱۹۵۵ بچاپ رسید و در مقایسه با سایر ترجمه‌های قرآن توجه بیشتر این مترجم به سبک قرآن است.

آربری بر این اعتقاد است که مترجمان پیش از وی در ترجمه‌های خودشان توجه چندانی بسبک قرآن ننموده و تقریباً یک لایه معنایی روساختی از قرآن را عرصه کرده‌اند و ساخت معنایی و زبانی منحصر به فرد قرآن را نادیده گرفته‌اند. آربری تلاش زیادی کرد تا جملات انگلیسی خود را با در نظر گرفتن سبک خاص قرآن در ساختارها و قالبهای زبانی مناسبی ارائه دهد.

آربری نیز مانند پیکتال اعتقاد دارد آنچه مترجمان پیش از وی بعنوان ترجمه انگلیسی قرآن ارائه داده‌اند، بعلت توجه نکردن آنها به سبک خاص قرآن در مقابل عظمت و زیبایی بس شکوهمند متن اصلی آن سست و بی روح بنظر می‌رسند، چرا که قرآن نه نثر است و نه نظم بلکه ترکیبی است بی‌مانند از هر دو.

آربری می‌گوید: «از آنجا که قرآن برای هر مسلمان مؤمن عین کلام الهی است از گذشته تاکنون اعتقاد زبان شناسان براین بوده است که قرآن غیر قابل ترجمه می‌باشد و یک سمفونی غیر قابل تقلید است و به قول فردنیادو سوسور « پدر علم زبان شناسی» اجرای نتهای موسیقایی آن بطور کامل غیر ممکن است.

علاوه بر ترجمه‌هایی که تا حالا در این مقاله نام برده شده است ترجمه‌های انگلیسی دیگری نیز وجود دارند که از آن جمله ترجمه ابوالعلاء مودودی و ترجمه شاکر

می‌باشند. در ترجمه شاکر که در سالهای اخیر بارها در ایران تکثیر و منتشر شده ترجمه انگلیسی هر آیه در مقابل متن اصلی آن آورده شده است. آخرین ترجمه انگلیسی قرآن بوسیله «دار الشوری» در لبنان منتشر شده و از جانب دار الفتوی و نیز از طرف مجلس اعلاى اسلامی شیعه در لبنان مورد تأیید قرار گرفته و اجازه چاپ و نشر آن صادر شده است. البته این ترجمه در اصل همان ترجمه داود بوده که بوسیله دکتر محمود زاید مورد تجدید نظر و بررسی مجدد قرار گرفته و تغییراتی در آن داده شده است.

برای نقد و بررسی دقیق هر یک از ترجمه‌های انگلیسی قرآن در یک مقاله گنجایش مباحث مربوط به آن وجود ندارد اما از آنجا که هدف این مقاله فقط ارائه اطلاعات کلی در این مورد بوده، در نتیجه به همین میزان اکتفا می‌کنیم. اما ذکر این نکته در پایان ضروری است که برای ترجمه قرآن کریم به هر زبان دیگر تنها آشنایی با زبان عربی مقصد کافی نیست. کسانی که به این مهم مبادرت می‌ورزند باید در معارف اسلامی تبحر کامل داشته، با علم تفسیر، علم حدیث، شأن نزول آیات، نحوه برداشت از قرآن و علوم قرآنی آشنا بوده و از مهارت ترجمه برخوردار باشد.

انتشارات دانشگاه شهید چمران

۲۱۶

عدد در زبان عربی

الهجرة الشمسية ۱۳۷۹ • القمرية ۱۴۲۰ • الميلادية ۲۰۰۰

اَنَا عَشْرِيَّةٌ ۱۲ * * * ۲۵۱ * * *

۱۱۱۰۱

۲ = (۵ + ۷) = ۶
الثاني عشر

دوازدهم □□ العقود

۱، ۱۸۲، ۹۲۵، ۹۱۳

شمس

۶۲ / ۵ / ۶ / ۲ / ۹

۱۱۵۹

۱۰۰۱ □ ۲۷۹ □ ۴ □ ۳۴۳

۹۲ ۱۵۱ ۷۵۹ ۲۱۸۹ * ۲۲۰۹۲

تأليف: غلامرضا کریمی فرد

عضو هیئت علمی دانشگاه شهید چمران اهواز